

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

آشنایی با
سکونت
صالحین

مؤلف: محمد سالی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با صحیفه سجادیه

نویسنده:

محمد سالمی تبار

ناشر چاپی:

انتشارات خوزستان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	آشنایی با صحیفه سجّادیه
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۰	مقدمه:
۱۱	فصل اول: مبحثی درباره دعا
۱۳	فصل دوم: خلاصه ای از زندگانی امام زین العابدین (علیه السلام)
۱۶	فصل سوم: تاریخچه صحیفه سجّادیه
۲۳	فصل چهارم: سند صحیفه سجّادیه
۲۳	اشاره
۲۴	عمیر بن متوکل بلخی
۲۶	فصل پنجم: چرا به صحیفه سجّادیه ((کامله)) می گویند؟
۲۸	فصل ششم: صحیفه های دیگر
۳۰	فصل هفتم: صحیفه سجّادیه از دیدگاه شخصیت ها
۳۵	فصل هشتم: معجزه و کشف علمی در صحیفه سجّادیه
۳۵	معجزه
۳۵	کشف جدید علمی
۳۶	فصل نهم: گزیده ای از شرح ها و ترجمه های صحیفه سجّادیه
۳۹	فصل دهم: شناخت اجمالی محتوای صحیفه سجّادیه
۴۱	فصل یازدهم: تعداد صلوات ها در دعاهای صحیفه سجّادیه
۴۳	فصل دوازدهم: آیاتی از قرآن کریم که در صحیفه سجّادیه آمده است
۴۶	فصل سیزدهم: اصول دین در صحیفه سجّادیه
۴۹	فصل چهاردهم: فروع دین در صحیفه سجّادیه
۵۰	منابع و مأخذ

سرشناسه: سالمی، محمد، 1359- توشیحگر

عنوان قراردادی: صحیفه سجّادیه، فارسی، برگزیده، شرح

عنوان و نام پدید آور: آشنایی با صحیفه سجّادیه / مولف محمد سالمی

مشخصات نشر: اهواز: انتشارات خوزستان، 1392

مشخصات ظاهری: 88 ص.

شابک: 978-967-6511-57-6

وضعیت فهرست: فیا.

یادداشت: کتبنامه: ص، 87-86؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: علی بن حسین (ع)، امام چهارم، 38-94 ق، صحیفه سجّادیه- نقد و تفسیر.

موضوع: دعاها- نقد و تفسیر.

شناسه افزوده: علی بن حسین (ع)، امام چهارم، 38-94 ق. صحیفه سجّادیه- برگزیده. شرح

رده بندی کنگره: 2671/BP1/ع8/ص1392304235

رده بندی دیویی: 772/297

شماره کتابشناسی: 3226915

ص: 1

اشاره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص: 2

آشنایی با صحیفه سجّادیه

مؤلف: محمد سالمی

ص: 3

به راستی صحیفه سجّادیه چه کتابی است؟ چند دعا دارد؟ دعای اول و آخر آن درباره چیست؟ طولانی‌ترین و کوتاه‌ترین دعا کدام است؟ و...؟ لازم است قبل از آشنایی با این گنج ملکوتی، این را بدانیم که اهل سنت چه قضاوتی درباره‌ی این گوهر بی‌پایان داشته‌اند باشد که ما شیعیان از این خواب سنگین بیدار شویم و متوجه باشیم از آغاز عمر تا کنون از چه مشکل گشای عظیمی محروم بودیم، تا به خواست باری تعالی بتوانیم جبران مافات کنیم و در حد بضاعتمان دین خود را به این صحیفه‌ی گران سنگ ادا نمائیم. این کتاب توسط علامه مرعشی (ره) به دست مفتی بزرگ اهل سنت در مصر ((شیخ طنطاوی جوهری)) صاحب تفسیر معروف ((الجواهر)) رسید، درباره آن مدحی جامع و ثنایی کامل نوشت، تا آنجا که اقرار کرد:

((این از بدبختی ماست که تا کنون بر این اثر گرانبهای جاوید از میراث‌های نبوت و اهل بیت دست نیافته بودیم، من هر چه در آن می‌نگرم آن را فوق کلام مخلوق و دون کلام خالق می‌یابم.)) (1)

این نمونه‌ی کوچکی از اعتراف یکی از بزرگان اهل سنت بود. اما ما شیعیان که سنگ دوستی و محبت آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را به سینه می‌زنیم آیا آن کتاب را در منزل داریم یا نه؟ و اگر داریم باید در کنج خانه بماند و خاک روی آن بنشیند؟! بزرگان و علمای اهل سنت از اینکه این صحیفه را ندیده و نشناخته بودند آن را از بدبختی می‌دانستند، خدا نکند ما با ندیدن و نشناختن این صحیفه بدبخت... تر باشیم. این گنجینه‌ی عظیم، دایره‌المعارف علوم بشری است که آنچه انسان برای سعادت خویش نیازمند است در آن بیان شده و شامل حقایق بسیاری از تمامی اصول اعتقادات و فروع دین و معارف والای توحیدی و عرفانی تا اخلاقیات و مسائل علمی است.

ان شاء... روزی این ادعیه حیات بخش سرلوحه کارمان قرار گیرد و این فرهنگ کامل ملکوتی در هر زمان و مکان تجلی پیدا کند.

محمد سالمی تبار

اهواز 13/1/1392

ص: 4

فصل اول: مبحثی درباره دعا

((و هرگاه بندگانم مرا از تو بپرسند من نزدیک هستم، چون دعا کننده مرا بخواند دعایشان را اجابت می کنم پس مرا اجابت کنند و به من ایمان آورند شاید به حق برسند و به سوی آن راه یابند(1))

واژه ی دعا مصدر است از ((دعوت الله ادعوه دعا)) که به معنای خواندن، صدا کردن، بانگ زدن و نامیدن شخصی به نام است و در اصطلاح و عرف شریعت نیز از وضع لغوی به دور نیفتاده و به معنای خواندن خداوند و خواستن چیزی از او آمده است.

دعا در اسلام جایگاه ویژه ای دارد. دعا بعد از قرآن مجید و حدیث، سومین منبع علوم و معارف اسلامی است.

عده ای تصور می کنند چون پروردگار با قلم قضا و قدر آنچه را برای انسان ها مقرر نموده است، بنابراین دعایی معنا و کاری بدون نتیجه است، و در نهایت دعا کردن تعیین تکلیف برای خداوند است و این کار بی ادبی به ساحت مقدس ربوبی می باشد! در حالی که مسأله دعا از چارچوب قضا و قدر گذشته و بسیاری از برنامه های دنیا و آخرت انسان مه به صلاح اوست، برابر مشیت و اراده حضرت حق به زلف دعا گره خورده است و این انسان است که به دستور حضرت حق باید برای رسیدن به سعادت دنیوی و اخروی به دعا پردازد. همین طور که انبیاء، ائمه، صلحا و عرفا بهترین لحظات شیرین عمر خود را به مناجات و دعا سپری کردند و به خیر دنیا و آخرت نائل آمدند.

از نبی اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده: ((دعا اسلحه و سپر مومن است.)) (2)

دعا از زیبا ترین جلوه های پرستش خداوند است و در مکتب اهل بیت (علیه السلام) از جایگاه ویژه ای برخوردار است. دعا کردن تنها برای رفع گرفتاری و یا رسیدن به حاجات مورد نیاز نیست. دعا ارتباط بی واسطه بین معبود و پروردگار می باشد. این دعای خالص است که انسان را به سلوک معنوی می رساند.

ص: 5

1- - سوره ی مبارکه ی بقره آیه 186

2- - اصول کافی جلد 2

شخصی نزد حضرت علی (علیه السلام) رفته و از ایشان در مورد عدم استجاب دعا پرسید که: یا امیرالمومنین مگر نه خداوند در قرآن فرموده ((مرا بخوانید تا اجابت کنم شما را)) (1) پس چرا دعاهای ما مستجاب نمی شود؟ امام در پاسخ فرمودند: ((به هشت علت:

1- خدا را شناختید ولی به دستوراتش عمل نکردید.

2- پیامبر را شناختید ولی به فرموده هایش عمل نکردید.

3- قرآن را خواندید ولی به دستوراتش عمل نکردید.

4- بهشت را مشتاق شدید ولی از آن فاصله گرفتید.

5- از جهنم ترسیدید ولی به آن نزدیک شدید.

6- شیطان را شناختید ولی فریب وسوسه هایش شدید.

7- از نعمت های خداوند استفاده کردید ولی شکر آن را بجا نیاوردید.

8- عیوب مردم را دیدید ولی عیوب خود را فراموش کردید.

پس باید نیتتان خالص باشد، تقوا پیشه کنید و امر به معروف و نهی از منکر کنید تا ان شاءالله دعایتان مستجاب شود.)) (2)

در روایتی دیگر، پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در پاسخ مردی که گفت: دوست دارم دعایم مستجاب شود. فرمودند: ((خوردنی هایت را پاکیزه کن و حرام را در شکمت راه نده.)) (3)

امید است، روزی فرارسد که با ترویج فرهنگ دعا و مناجات معنویت و اخلاق بر جامعه حاکم و روح تشنه انسان ها از این چشمه فاض سیراب شود.

ص: 6

1- سوره مبارکه مومن آیه 63

2- أعلام الدّین فی صفات المومنین 1

3- مواهب الرحمن جلد 3

فصل دوم: خلاصه ای از زندگانی امام زین العابدین (علیه السلام)

ششمین معصوم و چهارمین امام شیعیان، ابوالحسن، حضرت علی بن حسین (علیه السلام)، در 5 شعبان سال 38 هجری قمری به دنیا آمدند. پدر گرامی ایشان سالار شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) و مادر گرامی ایشان شهربانو می باشند.

از القاب آن حضرت می توان به زین العابدین، سید العابدین، سید الساجدین، زین الصالحین الخاشع، المتهجج، الزاهد، العابد، البكاء، السجّاد و ... اشاره کرد.

زامدارانی که مصادف با حیات امام سجّاد (علیه السلام) بوده اند عبارتند از:

1- جد بزرگوارشان حضرت علی (علیه السلام) ((38 تا 40 هجری قمری))

2- عموی بزرگوارشان حضرت امام حسن مجتبی (علیه السلام) ((40 تا 41 هجری قمری))

3- معاویه بن ابی سفیان ((41 تا 60 هجری قمری))

4- یزید بن معاویه ((60 تا 64 هجری قمری))

5- معاویه بن یزید (معاویه ی دوّم) ((64 هجری قمری))

6- عبدالله بن زبیر ((64 تا 65 هجری قمری)) (در حجاز)

7- مروان بن حکم ((64 تا 65 هجری قمری))

8- عبدالملک بن مروان ((65 تا 86 هجری قمری))

9- ولید بن عبدالملک ((86 تا 95 هجری قمری))

امام سجّاد (علیه السلام) در دامان پدر بزرگوارشان پرورش یافتند و در واقعه ی جانگداز کربلا حضور داشتند. بعد از شهادت مظلومانه ی امام حسین (علیه السلام)، حضرت سجّاد (علیه السلام) مقام خطیر و پر مسئولیت امامت را عهده دار شدند.

امام سجّاد (علیه السلام) پس از شهادت پدر بزرگوارشان، همراه با عمه ی گرامیشان حضرت زینب کبری (علیها السلام) و سایر اهل بیت به اسارت سپاهیان سفاک یزید درآمدند و به کوفه و سپس دمشق عزیمت نمودند. امام سجّاد (علیه السلام)

در حین اسارت با بیانات شیوا و روشنگر خویش، حقیقت واقعه ی عاشورا و جنایات بنی امیه را در هر فرصت ممکن بیان داشتند. امام سجّاد (علیه السلام) سپس در مدینه مستقر شدند.

دوران امامت ایشان بسیار سخت و حساس بود و جمود فرهنگی و رکود علمی حاصل از سیطره زینبار بنی امیه بر امت اسلام سایه افکنده بود و معارف اهل بیت فرصت گسترش و اشاعه ی کمتری داشت و بعد از حادثه جانگداز کربلا که همه راه ها را برای بیان حقایق مسدود یافت، ایشان در قالب دعا، معارف راستین الهی را بیان فرمودند و در عین حال اعتقاد حقیقی و راستین به خداوند را بیان می کردند.

در واقع امام زین العابدین (علیه السلام) چون رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و امام علی، امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) قرآن ناطق بودند، و کردار و گفتار و منش ایشان همه تجلی آیات الهی و نشانگر تعالیم و معارف قرآن بود، و همین عبادت و نیایش ایشان در پیشگاه حضرت حق باری تعالی می باشد که تجلی آن در فرازهای متعدد دعاهای صحیفه ی سجّادیه به چشم می خورد.

صحیفه ی سجّادیه در حقیقت کلاس آموزش دین، کلاس تقوا و جهاد در راه خدا کلاس پرستش و عبادت و شیوه ی راز و نیاز با خدا می باشد.

ولید بن عبدالملک خلیفه ستمگر اموی که از شخصیت روحانی معنوی و علمی امام در هراس بود، آن حضرت را در 12 یا 25 محرم سال 94 یا 95 هجری قمری مسموم و به شهادت رساند.

سرانجام پیکر مطهرشان را در قبرستان بقیع در کنار عموی بزرگوارشان امام حسن مجتبی (علیه السلام) به خاک سپردند. (1)

((سلام یوم ولدت و سلام یوم استشهد و سلام یوم ابعث حیا))

علاوه بر صحیفه ی سجّادیه کتاب های دیگری از امام سجّاد (علیه السلام) به جای مانده است که عبارتند از:

مناسک الحج (2)

رساله حقوق (3)

ص: 8

1- دانستنی های صحیفه ی سجّادیه با تصرف و تخلص

2- سلوه الحزین

3- اختیار المصباح

الجامع فى الفقه (1)

صحيفه زهد (نقل شده از ابو حمزه ثمالى) (2)

كتاب حديثى از امام سجّاد (عليه السلام) (نقل شده از ابو حمزه ثمالى) (3)

كتاب على بن حسين (عليه السلام) (4)

ص: 9

1- اقبال و جمال الاسبوع و فتح الابواب

2- الزوائد و الفوائد

3- البلد الامين

4- رجال نجاشى

در عصر امام سجّاد (علیه السلام)، مردم، در اثر دور نگه داشته شدن از تعالیم و آموزه های قرآنی و روش و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)، دچار بی ایمانی و ضعف و اختلال اعتقادی شده بودند و کار به جایی رسیده بود که تحت تأثیر تبلیغات سوء بنی امیّه، خلیفه را برتر از رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) و مرتبه خلافت را بالاتر از نبوت می دانستند. نظریه ای که امویان بر پایه آن به حکمرانی پرداختند و براساس آن پادشاهی خودکامه خود را پاس داشتند، این بود که خداوند، ایشان را برای خلافت برگزیده و پادشاهی داده است و آنان به اراده ی او حکومت می کنند و امور را به خواست و مشیت او می گردانند. (1)

امام زین العابدین (علیه السلام) پس از حادثه ی عاشورا بر سر دو راهی قرار گرفته بودند: یا می بایست با تحریک احساسات مردم به یک حرکت تند و عمل متهورانه ای دست بزند و پرچم مخالفت برافراشته و حادثه ای بیافریند، یا آنکه احساسات سطحی را بوسیله ی تدبیری پخته و سنجیده مهار نماید. در صورتی که امام جهت اولی را انتخاب می کرد و براساس آنچه از اوضاع سیاسی آن زمان و عدم پایداری واقعی بین دوستان آن حضرت بر می آمد، همانگونه که در مقابل پدرش انجام گرفت، این انقلاب در نطفه خفه می شد و میدان برای تاخت و تاز هرچه بیشتر بنی امیه خالی می گردید. مضافاً عبدالملک، خلیفه ستمگر اموی انقدر امام را در احاطه ی جاسوسان خود قرار داده بود که هرگونه فعالیت امام به شدت زیر نظر بود، و حتی امام در کارهای خانوادگی مورد بازخواست قرار می گرفت، همانگونه که پس از آنکه امام کنیزش را آزاد و سپس با او ازدواج کرد عبدالملک به ایشان نامه نوشت و عمل آن حضرت را مورد اعتراض قرار داد. اگرچه راه اول راه فداکاران است، ولی یک رهبر جامعه که شعاع عملش در دایره ی زمان نمی گنجد، باید با دقت و دوراندیشی بیشتر اقدامات خود را صورت دهد، از این رو امام راه دوم را برگزید، راهی برای تجدید حیات اسلام و

ص: 10

بازآفرینی جامعه اسلامی و نظام اسلامی، راهی برای سازندگی افراد صالح و حفظ جان خود و تعداد بسیار معدود یارانی که داشت. (1)

به هر حال، در چنین شرایط سخت و دشواری بود که امام علی بن حسین (علیه السلام) صحیفه ی مبارک را پدید آورده و در شکل یک پناهگاه بلکه یک کمینگاه برای یورش به حزبی که می کوشید تا همه ی آثار رسالت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را برای همیشه نابود کرده و از ذهن ما بزدايد امام چاره ای نداشتند جز آنکه از دعا، تنها سنگر برجای مانده برای مبارزه در راه تحقق عدالت و تبیین معارف توحید و اخلاقی و اجتماعی و سیاسی اسلام بهره گیرد. (2)

امام سجّاد (علیه السلام) با این شرایط سخت و نامساعد، فرصت آن را نمی یافت که مجلس درس یا حلقه بحثی تشکیل دهد از این رو ناگزیر بود در زوایا و پشت ستون های مسجد پیامبر، دور از جاسوسان حکومت در حالت قنوت و نیایش، در میان تسیحات و تعقیبات نماز به نشر دانش و آگاهی و بیان حقایق ناب پردازد. از همین روست که صحیفه ی سجّادیه نه تنها به عنوان یک کتاب دعا، بلکه به صورت کتابی علمی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و تربیتی و به تعبیر دیگر، یک مقوله ی جامع یک مکتب و یک مدرسه عمومی شایسته دقت و تأمل و درس آموزی باشد. (3) این کتاب اولین نیایش نامه مکتوب جهان اسلام و سومین کتاب مقدس شیعیان است که از وجود چهارمین امام معصوم صادر گردیده و پنجمین درّ ولایت آن را کتاب فرموده است. (4)

صحیفه ی سجّادیه نیایش نامه امام زین العابدین (علیه السلام) است که آن حضرت برای فرزندان برومندش، حضرت امام محمد باقر (علیه السلام) و زید املاء فرموده و بزرگواران آن را کتاب کرده اند. حضرت امام جعفر صادق (علیه السلام) در دوران کودکی نیز نظاره گر این مجلس نوزانی املاء و کتابت معصوم بوده و خود هنگام ارائه ی نسخه ی پدرشان به یکی از شیعیانش به نام متوکل فرمودند: این خط پدرم امام باقر (علیه السلام) و املاء جدم امام سجّاد (علیه السلام)

ص: 11

-
- 1- مقدمه بر کتاب ادعیه الامام زین العابدین (علیه السلام) جلد 1
 - 2- مقدمه ای بر کتاب اسرار خاموشان جلد 1 با اندکی تخلص
 - 3- مقدمه ای بر کتاب اسرار خاموشان جلد 1 با اندکی تخلص
 - 4- مقدمه ای بر کتاب صحیفه سجّادیه به روایت ابن اشکب

می باشد. امام صادق (علیه السلام) علاوه بر ارائه ی نسخه ی پدرشان جهت مقابله با نسخه ی جناب زید، خود نیز آن را برای متول املاء فرمودند. و اما روایت عمیر بن متوکل ثقفی بلخی از پدر خود:

((پدرم متول گفت: من یحیی بن زید را هنگامی که به قصد قیام بر علیه حکومت اموی عزم خراسان داشت ملاقات کردم. از من پرسید متوکل از کجا می آیی؟ عرض کردم از سفر حج می آیم. آنگاه حال عموزاگان و خویشانش در مدینه را پرسید و به خصوص در سوال از حال امام صادق (علیه السلام) بسیار مبالغه کرد. من یحیی را از حالات همه پاسخ دادم و گفتم حضرت صادق (علیه السلام) و تمام بنی اعمام از فاجعه ی شهادت پدر زید غمگین بودند. آنگاه یحیی فرمود: عموی من محمد بن علی الباقر (امام پنجم) پدر را از قیام بر علیه بنی امیه منع نمودند و او را از عاقبت این خروج آگاه ساخت. آنگاه یحیی پرسید پسر عمویم حضرت امام صادق (علیه السلام) را ملاقات کردی؟

گفتم: آری به دیدار حضرتش نائل شدم.

گفت: آیا درباره ی قیام من از او چیزی شنیدی؟

گفتم: چرا سخنی شنیده ام. باز گفت: چه شنیده ای؟ با من بگو.

گفتم: فدایت شوم دوست ندارم درباره ی قیام شما آنچه را از آن حضرت شنیده ام بازگویم.

فرمود: مرا از مرگ می ترسانی! و تبسمی کرد (یعنی از مرگ نمی ترسم) بگو آنچه شنیده ای.

به او گفتم که امام (علیه السلام) چنین فرمودند: که تو نیز مانند پدرت زید به دست بنی امیه شهید می شوی و بر سر دار می روی.))

چون این سخن را شنید رنگ رخسارش متغیر شد و این آیه ی مبارکه از قرآن را تلاوت کرد ((خدا آنچه را بخواهد محو یا اثبات می کند، و اصل کتاب (آفرینش) نزد اوست.)) (1) آنگاه فرمود: ای متوکل خدای متعال امر خلافت و حفاظت دین اسلام را به ما مؤید خواهد فرمود و خدا علم و شمشیر هردو را به ما عطا کرده و پسرعموهای ما به علم تنها اختصاص یافتند. آنگاه من گفتم: فدایت گردم آنچه از مردم مشاهده می کنم، مردم به امامت به پیشوائی پسرعمویت حضرت صادق (علیه السلام) مایل ترند از شما و پدرت.

ص: 12

یحیی فرمود: البته بدین سبب است که عمویم محمد بن علی (امام باقر (علیه السلام)) و فرزندش جعفر بن محمد (امام صادق (علیه السلام)) مردم را به زندگانی دعوت می کنند ولی ما مردم را به موت دعوت می کنیم. من عرض کردم: ای فرزند پیامبر خدا، آیا آن ها عالم ترند یا شما؟ او در پاسخ مدتی به حال تفکر سر به زیرافکند، آنگاه سر بلند کرد و فرمود: همه ما دارای علمیم، جز آنکه آن ها (یعنی امام باقر و امام صادق (علیه السلام)) همه ی آنچه ما می دانیم می دانند و ما تمام آنچه آن ها می دانند نمی دانیم.

سپس یحیی گفت: چیزی از کلمات و علوم پسر عمویم نوشته ای؟

گفتم: آری، گفت: به من ارائه ده، (یادداشت هایی که همراه داشتم) بیرون آوردم و هم دعایی که به املاء امام صادق (علیه السلام) با خود داشتم بر او عرضه نمودم و گفتم که آن بزرگوار حدیث نمودن مرا که این دعا را پدر بزرگوار من حضرت باقر (علیه السلام) بر من املاء کرد و فرمودند: این دعایی از صحیفه ی کامله ی پدرم امام سجاد (علیه السلام) است. یحیی گرفت و از اول تا آخرین دعا را مطالعه فرمود و گفت: به من اجازه می دهی که از این دعا نسخه بردارم؟ عرض کردم: ای فرزند رسول خدا، این نعمت که از خود شما خاندان رسالت است محتاج به اجازه است؟ آنگاه فرمود: ای متوکل اینک برای تو کتابی کامل و صحیفه ای تمام بیرون می آورم که آن صحیفه را پدر بزرگوارم از پدرش حفظ کرده و به من سپرده و سفارش اکید فرموده که از غیر اهلس محفوظ دارم و منع کنم.

عمیر گفت: پدرم متوکل گفت: وقتی آن صحیفه را حضرت یحیی به دست من داد، برخاستم سر مبارکش را بوسیدم و عرض کردم: به خدا قسم ای فرزند رسول الله من دین و ایمانم به خدا با محبت شما و طاعت شما خاندان رسالت مقرون است و امیدوارم که خدا به دوستی شما مرا در دنیا و آخرت سعادت مند گرداند.

آنگاه یحیی صحیفه ی مرا (دعایی که به ایشان دادم) به دست خدمتکاری که با او بود داد و فرمود: این دعا را با خطی خوانا و خوش بنویس و به من بازده تا شاید آن را حفظ کنم که من همین دعا را از پسر عمویم جعفر بن محمد (علیه السلام) (امام صادق) که خدایش محفوظ دارد درخواست کردم و او منع کرد. متوکل می گوید: چون این کلام را از یحیی شنیدم پشیمان شدم که چرا دعا را به او دادم و نمی دانستم چه کنم ولیکن امام صادق (علیه السلام) مرا نفرموده بود که من دعا را به هیچکس ندهم.

سپس یحیی صندوقچه ای را که قفل و مهر و موم بود بیرون آورد، به مهرش نظر کرد و بوسید و گریه کرد و مهر را شکست و قفل را گشود. سپس صحیفه را بیرون آورد و گشود و بر دیده نهاد و بر صورت مبارک کشید و فرمود: ای متوکل به خدا اگر نبود سخنی که تو از پسرعمویم راجع به شهادت و به دار زدن من ذکر کردی، البته من این صحیفه مکره را به دست تو نمی دادم ولیکن به زودی واقع خواهد شد. لذا ترسیدم که پس از شهادتم این علم به دست بنی امیه افتد و از دسترس مردم پنهان دارند پس ای متوکل این صحیفه را از من به رسم امانت بگیر و از آنکه نزد بماند و به دست بنی امیه افتد نگهداری کن و منتظر باش تا آنگاه که کار من با بنی امیه آنچه قضای الهی و مشیت خداست پایان یافت، این امانت من نزد تو محفوظ باشد تا آن را به دست پسرعموهایم محمد و ابراهیم دو فرزند عبدالله بن حسن بن علی (علیه السلام) سپاری که البته آن ها بعد از من به این امر قیام خواهند کرد.

متوکل گوید: من آن صحیفه را از یحیی گرفتم و پس از آنکه او شهید شد، به مدینه رفته خدمت حضرت امام صادق (علیه السلام) رسیدم و حکایت یحیی را بر او عرضه داشتم، حضرت گریستند و سخت محزون گشتند و فرمودند: خدا رحمت کند پسرعمویم را و با پدران و اجدادش ملحق کند. به خدا ای متوکل، این دعا را که من از او منع کردم سببی نداشت جز همین که او بر صحیفه ی پدرش ترسید (یعنی می ترسیدم دعا را به یحیی بدهم و پس از شهادتش به دست بنی امیه افتد اگر این مانع نبود البته دعا را به او می دادم).

فرمود صحیفه یحیی اکنون کجاست؟ عرض کردم این است و تقدیم حضور مبارک امام نمودم. امام صحیفه را گشودند و فرمودند: به خدا همین خط عمویم زید است و دعای جدم علی بن الحسین (علیه السلام). آنگاه به پسرش اسماعیل فرمودند برخیز و آن کتاب دعایی که تو را سفارش به حفظ و نگهبانی آن کردم بیاور. اسماعیل برخاست و صحیفه ای آورد که گوئی همان صحیفه ای بود که یحیی بن زید به من داده بود. امام (علیه السلام) صحیفه را گرفته و بوسیدند و بر دو دیده نهادند و فرمودند: این صحیفه خط پدرم (امام باقر (علیه السلام)) و املاء و انشاء جد بزرگوارم (امام سجّاد (علیه السلام)) است. گفتم: اگر رأی مبارک باشد من این صحیفه را با صحیفه زید و یحیی مقابله کنم، حضرت اجازه دادند و فرمودند: البته من تو را بر این کار شایسته دانستم. آنگاه من در مقابله آن دو صحیفه با دقت نظر کردم و هر دو را به کلی (و از هر جهت مطابق) یافتم که حتی یک حرف

هم این دو صحیفه اختلاف نداشت. پس از امام (علیه السلام) اجازه خواستم که صحیفه یحیی را طبق امر ایشان به دو پسر عبدالله بن حسن تأدیه کنم.

امام (علیه السلام) فرمودند: آری صحیفه را به دو فرزند عبدالله بن حسن برسان.

من برای دیدار آن ها برخاستم، امام فرمود: اینجا باش و قاصد فرستاد تا محمد و ابراهیم حضور امام (علیه السلام) بیایند. طولی نکشید که آن ها خدمت امام (علیه السلام) رسیدند. حضرت روی به آن دو کردند و فرمودند: این صحیفه میراث پسرعموی شما یحیی بن زید است که از پدرش زید به او رسیده و او به جای برادرانش شما را مخصوصا به حفظ این صحیفه شریفه برگزیده ما هم برای حفظ آن با شما شرطی داریم. عرض کردند بفرما شرط چیست، خدا رحمتش را به شما عطا کند. امام فرمودند: آن شرط آن است که این صحیفه را از شهر مدینه بیرون نبرید. عرض کردند برای چه؟

حضرت فرمودند: پسرعموی شما که این صحیفه را نزد شما فرستاد برای این بود که می ترسید این صحیفه به دست بنی امیه افتد من هم از این جهت بر شما می ترسم. محمد و ابراهیم عرض کردند: یحیی هنگام که یقین کرد به شهادتس، از آن ترسید. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: شما هم ایمن از آن نباشید. به خدا سوگند من می دانم که شما هر دو علیه بنی امیه خروج خواهید کرد و به زودی مانند یحیی کشته خواهید شد. این سخن را که از امام (علیه السلام) شنیدند یک مرتبه برخاستند و فرمودند: لا حول ولا قوه الا بالله العلی العظیم. وقتی محمد و ابراهیم بیرون رفتند، متوکل می گوید امام صادق (علیه السلام) به من فرمودند: ای متوکل یحیی به تو چه گفت؟

عرض کردم، گفت: پسرعمویم حضرت محمد باقر (علیه السلام) و فرزندش حضرت صادق (علیه السلام) مردم را به زندگانی دعوت می کنند و ما مردم را دعوت به مرگ می کنیم. فرمود: آیا یحیی این سخن را به تو گفت؟ عرض کردم آری خدا امور شما را اصلاح کند بله چنین گفت.

سپس حضرت فرمودند: خدا رحمت کند پسرعمویم یحیی را. ای متوکل حدیث کرد مرا پدر بزرگوام از جدش از حضرت امیرالمومنین (علیه السلام) که: روزی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) را بر بالای منبر خواب مختصری در ربود. در آن خواب دید که مردمی مانند میمون بر منبر او بالا رفته و پایین می دهند و مردم را به قهقرا به سمت کفر و

شرك دعوت می کنند. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) از خواب بیدار شده و راست بر منبر نشستند و آواز حزن و اندوه بر چهره مبارکش پدیدار شد. در آن حال جبرئیل بر آن حضرت نازل شده و این آیه را آورد:

((و خوابی که با تو نمایاندم و درختی را که به لعن در قرآن یاد شده، نبود جز برای آزمایش مردم و آنان را می ترسانیم، ولی آن ها را جز طغیان و سرکشی سخت نیفزاید(1)))، حضرت رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) آگاه شد که در این آیه، منظور از شجره ملعونه، شجره خبیثه بنی امیه است که بوزینه وار بر منبر نبوت آن بزرگوار می جهند و فرود می آیند فرمودند: ای جبرئیل در دوران من و در حیات من این قصه خواهد شد. (واقع می شود). جبرئیل عرض کرد: نه یا رسول الله از زمان هجرت تا ده سال و به صلاح آسیای اسلام همی گردد و بعد از این ده سال باز تا سی سال این آسیا در گردش است تا آنگاه که سال هجرت به سی و پنج رسید، اول سی و پنج باز پنج سال گردش آرام و به صلاح می کنند (که آن دوران خلافت حضرت علی (علیه السلام) است) از آن به بعد گردش این آسیا به ضلالت و گمراهی است و بر این قطب می گردد و ملک و شاهی فرعون عالم خواهد گردید. و خدا در سوره مبارکه قدر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) را خبر داده و به این موضوع اشاره فرموده که هزار ماه حکومت و سلطنت بنی امیه خواهد بود که در آن ليله القدر نیست (یعنی تجلی نور خدا و اشراق انوار هدی وجود ندارد) در آن هزار ماه اگر کوه های عالم با آن ها به مقابله برخیزند مغلوب آنان می شوند تا وقتی که خدای متعال به زوال آن ها فرمان دهد.

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: و در این هزار ماه حکومت اموی شعارشان دشمنی با اهل بیت پیامبر و بغض و کینه آل علی (علیه السلام) و دوستان و شیعیان آن هاست و در این آیه شریفه ((آیا ندیدی کسانی که نعمت خدا را به کفر و ناسپاسی تبدیل نموده و قوم خود را به دیار هلاک و تباهی رهسپار کردند و به دوزخ که بد جایگاهی است در آیند.)) (2) به همین ظلم و طغیان بنی امیه اشاره فرموده زیرا ((نعمت الله)) وجود اقدس پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و اهل بیت (علیه السلام) اوست که دوستی و محبت آن ها ایمان است و مومن مستحق بهشت شود و دشمنی و کینه آن ها نفاق و کفر است و مستوجب آتش دوزخ گردد و این مطلب سری است که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) به امیرالمومنین (علیه السلام) و اهل بیتش سپرد ... امام صادق (علیه السلام) پس از این سخنان، صحیفه جدش را بر من املاء فرمودند(3) و این

ص: 16

1- سوره مبارکه اسرا آیه 60

2- سوره مبارکه ابراهیم آیات 27 و 28

3- دانستنی های صحیفه سجّادیه با اندکی تصرف

صحیفه بر هفتاد و پنج باب مشتمل بود که یازده باب از خاطر گرفته و آنچه توانستم حفظ کنم شصت و چهار باب بود. (1)

فصل چهارم: سند صحیفه سجّادیه

اشاره

صحیفه سجّادیه از معدود کتاب های نوشته شده در قرن اول هجری است که امام زین العابدین (علیه السلام) آن را املاء نمودند و امام محمد باقر (علیه السلام) و برادرش زید بن علی آن را در دو نسخه نوشته اند و از کتاب مشهور و متواتر است و نیازی به سند ندارد، چرا که مضامین و محتوای عالی آن برای کسی تردید باقی نمی گذارد که این کتاب از امام سجّاد (علیه السلام) و از معجزات قولی آن حضرت به شمار می آید. زیرا چنین کلامی از غیر ائمه (علیه السلام) صادر نشده است، با این حال محققان بررسی های ارزنده ای در مورد سند آن انجام داده اند. مرحوم سیّد صدر می نویسد ((صحیفه کامله سجّادیه که موصوف به زیور آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) است، مانند قرآن مجید از متواترات است، نزد هر فرقه اسلامی و به آن افتخار می کنند.))

عالم بزرگ الهی قمشه ای می گویند: ((علمای بزرگ امامیه می گویند: صدور صحیفه سجّادیه از امام سجّاد (علیه السلام) به روایت مستفیضه بلکه قریب به تواتر است. هیچ شک و تردیدی در این کلام امام راست نتوان کرد.))

آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) نزد زیدیه و اسماعیلیه نیز ادعای تواتر کرده است.

سیّد محسن امین فصاحت، بلاغت و اسلوم این صحیفه را دلیلی بر صدور آن از امام معصوم (علیه السلام) داشته و می نویسد: ((بلاغت الفاظ و فصاحت صحیفه و بالا بودن مضمون صحیفه و مافی ها که بیان شد از خضوع در برابر خداوند و حمد و ثنای او و اسلوب عجیبی که در طلب عفو از خداوند و کرنش و توسل به او دارد خود دلیل محکمی بر صحت این انتساب است. همانا این در، از آن دریا و این گوهر از آن معدن و این ثمر از آن شجره طیبه است.)) (2)

ص: 17

1- مقدمه بر کتاب صحیفه سجّادیه

2- ویژگی های صحیفه سجّادیه

صحیفه سجّادیه چنان که در عبارات فوق اشاره شد. علاوه بر شهرت انتساب به امام سجّاد (علیه السلام) به اسناد مختلفی نقل شده است از آن جمله، استاد شیخ مفید در کتاب ارشاد است که عمیر بن متوکل نقل کرده است، همچنین علی بن محمد خزاز از قدمای شیعه در کتاب خود موسوم به کفایه الاثر از همین عمیر بن متوکل روایت نموده است. علاوه بر این ها، سند شیخ نجاشی است که در رجل خود آورده و نیز سند شیخ طوسی که در کتاب الفهرست سند خویش را به عمیر می رساند. اما سندی که در آغاز صحیفه مشهور و متداول است به روایتی دیگر متعلق به اواخر قرن پنجم یا آغاز قرن ششم است که از این کسان که یاد کردیم متأخر می باشد. چه سند صحیفه متداول از بهاء الشرف شروع می شود که از شیخ خود، محمد بن احمد، خازن خزانه غری (نجف) که داماد شیخ طوسی است نقل می کند و ما افراد سلسله را در ذیل می آوریم:

بهاء الشرف، ابوالحسن محمد بن الحسن بن احمد العلوی الحسینی، شیخ السعید ابو عبدالله محمد بن احمد بن شهریار خازن خزانه امیرالمومنین (علیه السلام) در غری (نجف)

شیخ ابی منصور محمد بن محمد بن احمد بن عبدالعزیز

ابوالفضل محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن الشیبانی

الشریف ابو عبدالله جعفر بن محمد بن جعفر

عبدالله بن عمر بن الخطاب

علی بن لقمان اعلم (که دایی عبدالله مذکور بوده است) که از روایات و وجوه شیعه است و از حضرت امام رضا (علیه السلام) روایت می کند.

عمیر بن متوکل بلخی

متوکل بن هارون، پدر عمیر مذکور، که نجاشی نیز سن خود را به همین متوکل می رساند. ضمناً در مقدمه صحیفه متداول ابوالفضل شیبانی به سندی دیگر، صحیفه را از عمیر بن متوکل و او از پدرش متوکل بن هارون روایت نموده است. چنان که ملاحظه می شود بهاء الشرف با هشت واسطه از امام صادق (علیه السلام) که نسخه دست خط پدر بزرگوارش از املاء جدش حضرت سجّاد (علیه السلام) را در دست داشته روایت می کند و چون شهادت

یحیی بن زید (سال 125 هجری قمری) 23 سال پیش از شهادت حضرت امام جعفر صادق (علیه السلام) بوده است و روایت متوکل بن هارون از آن حضرت با اندکی فاصله از شهادت یحیی صورت پذیرفته، به این نتیجه می‌رسیم که فاصله بین بهاء‌الشرف تا امام جعفر صادق (علیه السلام) حدود چهار قرن می‌شود که با تقسیم مدت مذکور بر تعداد راویان، فاصله هر راوی با مروی عنه حدود 50 سال می‌شود که چنین سندی را اصطلاحاً عالی نامیده‌اند و معمولاً در اسناد علیه احتمال افتادگی و اشتباه و تضعیف که معمولاً در تناقل روایات اتفاق می‌افتد کم‌تر است ولی دو نسخه کهن، هم‌اکنون در دو کتابخانه معروف دو شهر مقدس ایران یعنی مشهد و قم موجود است که احتمالاً به ذکر آن می‌پردازیم:

نخست: کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد مقدس است که در شوال 416 هجری قمری کتابت شده است.

دوم:

نسخه شماره 3658 کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (ره) در شهر مقدس قم است که در ربیع الاول سال 695 هجری قمری در موصل عراق به رسم خزانه مشرف الدین حسینی به محمد حسینی مرقوم گردیده است. [\(1\)](#)

ص: 19

فصل پنجم: چرا به صحیفه سجّادیه ((کامله)) می گویند؟

در مورد این که چرا به صحیفه سجّادیه کامله می گویند دو نظر ابراز شده است:

آیت الله العظمی مرعشی نحفی (ره) در مقدمه اش بر صحیفه سجّادیه، ترجمه بلاغی، چنین نگاشته است: ((فلسفه آنکه صحیفه را کامله نامیده اند، بنا بر آنچه من از سید جمال الدین کوکبانی یمنی شنیدم، آن است که نزد زیدیه از صحیفه، نسخه ای هست ولی کامل نیست و در حدود نصف این صحیفه است و از این جهت این صحیفه را کامله نامیده اند.))

یکی از محققان معاصر این نظر را نپذیرفته و چنین مورد نقد قرار داده است: ((این تحلیل نه تنها کافی نیست، بلکه آن را درست نمی توان شمرد چه لفظ کامله در سند صحیفه از گفته متوکل بن هارون که خود یحیی بن زید را دیده است، مشاهده می شود و می گوید ((او را خبر داد که همانا از دعاهای پدرش علی بن حسین (علیه السلام) از دعاء صحیفه کامله است)) و نیز متوکل می گوید: یحیی بن زید گفت: می خواهی تو را صحیفه ای از دعای کامل بدهم؟ و مسلم است که در آن وقت صحیفه ای که امروز به نام صحیفه زیدیه مشهور است (طبق گفته کوکبانی) وجود نداشته و برفرض وجود شکی نیست که متوکل از آن بی خبر بوده است تا چه رسد که از نقض آن مطلع باشد. سپس این محقق چنین ابراز نظر می کند ((این مجموعه را از آن جهت کامله گفته اند که دستوری کامل برای درخواست حاجات بنده از خدای تعالی است. در بیشتر تر موارد و درباره اغلب نیازمندی ها و چون چنین دعا از ائمه معصومین (علیه السلام) با این ترتیب صدور نیافته، این ادعیه در مقابل دعاهای ائمه دیگر به کامله ملقب شده است و الله العالم))

از این نظریه قابل قبول نمی باشد، زیرا دعاهایی که از سایر ائمه (علیه السلام) رسیده است نیز از چنین جامعیتی برخوردار است مانند عای کمیل دعای سمات و سایر ادعیه که در کتاب های ادعیه مثل مهج الدعوات ابن طاووس، عدة الداعی ابن فهد حلّی و غیره آمده است. به نظر می رسد قبل از تدوین جوامع روایی اولیه شیعه، همزمان با اصول ((اربعماه)) وقتی قبل از آن ها، در بین شیعه صحافی از معرفت برخوردار بوده استف مانن صحیفه فاطمیه (علیها السلام) و صحیفه علویه (علیه السلام) که به یک عدد هم منحصر نبوده است این صحائف در دسترس عموم نبوده، گاه برخی از روایات و مطالب آن ها توسط برخی ائمه (علیه السلام) برای خواصی از اصحاب نقل می شده است. اکنون نیز جز این که برخی از مطالب آن ها در جوامع روایی آمده اطلاعی از آن ها در دست نیست. اما دعاهای صحیفه سجّادیه به صورت کامل به دست افرادی غیر امامان معصوم (علیه السلام) رسیده است. احتمالاً به این سبب این صحیفه را کامله خوانده اند. (1)

ص: 21

فصل ششم: صحیفه های دیگر

صحیفه سجّادیه فقط بخشی از ادعیه حضرت امام زین العابدین (علیه السلام) را در بردارد و ادعیه بسیاری از ایشان نقل شده ولی در صحیفه وارد نشده اند. چنانکه از سخنان متوکل بن هارون راوی صحیفه بر می آید، تعداد ابواب یا دعاهای صحیفه هفتاد و پنج باب بوده و تنها شصت و چهار باب آن را حفظ و روایت کرده است، ولی صحیفه معروف که به صحیفه کامله موسوم است، اینک پنجاه و چهار باب است و اطلاعی از ده باب دیگر آن نیست. آیا به مرور زمان، باب ها در یکدیگر ادغام شده اند؟ یا ده باب از صحیفه متوکل جدا شده است؟ کسی پاسخ آن را نمی داند. لذا عده ای از علماء و دانشمندان را بر آن داشت که به تهیه مستدرکات و ملحقات صحیفه اقدام نمایند و این امر موجب شد، چندین صحیفه مستقل تدوین و در اختیار جامعه قرار گیرد. صحیفه های مزبور عبارتند از:

صحیفه ثانیه (شیخ محمد بن حسن حر عاملی) معروف به ((أخت الصحیفه)) یا ((صحیفه صغری))

صحیفه ثانیه (شیخ محمد بن علی حرفوشی حریری عاملی)

صحیفه ثالثه (میرزا عبدالله بن عیسی افندی) معروف به ((الدُرر المنظومه المأثوره))

صحیفه رابعه (میرزا حسین بن محمد تقی نوری طبرسی)

صحیفه خامسه (حاج سید محسن امین جبل عاملی)

صحیفه سادسه (شیخ محمد بن باقر بن محمد حسن بیرجندی قائنی)

صحیفه سابعه (شیخ هادی بن عباس آل کاشف الغطاء نجفی)

صحیفه ثامنہ (علامہ حاج میرزا سید محمد علی حسینی مرعشی شہرستانی حائری) (1)

ملحقات صحیفہ سجّادیه (شیخ محمد معروف به تقی زیابادی قزوینی)

ملحقات صحیفہ سجّادیه (شیخ محمد رضا خوانساری)

ملحقات صحیفہ سجّادیه (علامہ محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (مجلسی دوم))

ادعیه زین العابدین علی بن الحسین (علیه السلام) ((سید ابراهیم ناصر بن ناصر بن محمد بن عبدالله علوی حسینی))

الدعوات عن زین العابدین ((سید ابوالقاسم زید بن اسحاق جعفری)) (2)

اخیراً مجموعه ای به نام صحیفه سجّادیه جامعه انتشار یافته است که مُدون آن یکی از محققین و رجال عظام حوزه عملیه قم به نام آیت الله سید مرتضی موحد ابطحی اصفهانی می باشد و الحق از جهت جمع آوری جمیع ادعیه و احیاناً بعضی از مصادر دیگر و بحث مشبع در تواتر و قطعی بودن سند صحیفه سجّادیه در درجه کمال است. (3)

ص: 23

1- امام شناسی جلد 14 با اندکی تصرف

2- تراجم الرجال جلد 2

3- امام شناسی جلد 14 با اندکی تصرف

فصل هفتم: صحیفه سجّادیه از دیدگاه شخصیت ها

در این بخش دیدگاه شخصیت های مختلف درباره صحیفه سجّادیه بیان می شود:

1- حضرت امام خمینی (ره): امام امت در روز 13 آبان 1343 به ترکیه تبعید شدند. همان روز، نامه ای به فرزندشان شهید حاج آقا مصطفی و در خواست ارسال کتاب مقدس صحیفه سجّادیه را نمودند. این مطلب اهمیت این کتاب ارزنده را از نظر امام خمینی (ره) می رساند. نامه فوق سراسر توحید، عرفان، اخلاق و خلاصه اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) را به همگان آموزش می دهد.

2- مقام معظم رهبری: حضرت آیت الله العظمی خامنه ای ضمن بحث ارزنده و ابتکاری که سال ها قبل تحت عنوان ((پژوهشی در زندگی امام سجّاد (علیه السلام) داشته اند)) پیرامون کتاب شریف صحیفه سجّادیه می فرمایند: ((آری، یک کتاب صحیفه سجّادیه از اول تا آخر پر از انگیزه های شریف برای انسان هاست که اگر انسان به آن ها توجه کند واقعاً همین صحیفه سجّادیه کفایت که یک جامعه را توجه دهد و اصلاح و بیدار کند.))

3- مرحوم استاد سید محمد مشکوه: از آنجا که اثر مشکوه نبوت در مضامین این کتاب (صحیفه سجّادیه) نمایان و نسیم چمن زار ولایت از آن وزان است، صدور آن از مقام امام معصوم قطعی است و احدی دست رد و انکار بر آن ننهاده و آوازه آن در بسط زمین پیچیده و فروغش در بسط زمین پیچیده و صاحب دلان بر استنساخ و مقابله و گرفتن اجازه در روایت آن همت گماشته اند.

4- استاد محمدرضا حکیمی: آری، عاشورای جاودان باید با یک کتاب جاودان پیام رسانی می‌شد، با ((صحیفه سجّادیه)) تا رسالت آن خون‌خدایی اعلام گردد و ابعاد این رسالت تشریح شود و به گوش نسل‌ها و عصرها و زمان‌ها و زمین‌ها برسد. صدای حزن عاشورا، در واژه‌هایی قدوسی طنین افکن گشت و آن یک روز در یک کتاب تفسیر شد. و از قطره قطره خون عاشورا واژه‌ها پدید آمد و ملکوت انسان سخن گفت و از آن پس که حماسه‌های پهلوانی انسانی در امثال ایلیاد و شاهنامه می‌رفت تا جاودانه شود حماسه‌خدایی دوران، در آفاق حیات انسانی، حقیقت جاودانگی را بر فراز خورشید رسم کرد و انسان را با همه حقیقت‌ها پیوند داد، و تا به آفاق کائنات در پیوست. امام حسین (علیه السلام) قرآن و عترت را از انزوایی که بر آن‌ها تحمیل شده بود درآورد، و راز ((حسین منی و أنا من حسینی)) را آشکار ساخت و عاشورا پدید آمد تا همه ظلم‌ها را براندازد، چه ظلم حکومت یزیدی دمشق و چه ظلم‌های همه ظالمان سیاسی و اقتصادی در سرتاسر جهان... صحیفه سجّادیه، ترجمان‌گویی اهداف و تعالیم قرآنی عاشورا گشت... و منشور همواره گستر ((تزکیه و تعلیم قرآنی)) شد و مقیاس ساختن انسان تراز قرآن و جامعه تراز قرآن گردید و هرگونه سقوط و انحطاط و بی‌خبری از فضیلت و انسانیت و همدردی را محکوم کرد و فریاد عدالت انسانی را بار دیگر در آفاق شعور بشری در افکند و یکی از محورهای استوار عدالت و ضرورت اجرای عدالت گشت... افسوس که ((صحیفه سجّادیه)) همین سان ناشناخته است.

5- علامه باقر شریف قرشی: شاید بهترین سرمایه به جا مانده از امام سجّاد علیه السلام بلکه مهم‌تر و مؤثرتر از همه در رشد فکری جامعه اسلامی، دعا‌های گرانقدری باشد که به صحیفه سجّادیه معروف است و دانشمندان گاهی آن را (زبور آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) و گاهی انجیل آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)) می‌نامند و پس از قرآن کریم و نهج البلاغه در درجه دوم اهمیت می‌دانند و به حق برنامه کامل زندگی عالی اسلامی است و تمام این‌ها به خاطر اشتهال ذکر است که صحیفه سجّادیه در بین طبقات مختلف علمی شیعه از مقام قابل توجهی برخوردار است و از این رو به مطالعه و بررسی و شرح آن پرداخته‌اند و تا کنون بیش از 65 شرح به آن نوشته‌اند. همچنین از جمله دلایل اهمیت دادن دانشمندان به این کتاب شریف آن است که امام (علیه السلام) نسخه‌های زیادی از آن را با خطوط زیبا نوشته‌اند که خود از نفیس‌ترین خطوط عربی به شمار می‌رود. همانگونه

که بعضی از نسخه ها را با تزئینات گرانبها آراسته اند که در میان خطوط عربی از نفیس ترین ذخایر به شمار می آیند اهمیت این کتاب شریف منحصر به جهان عرب و اسلام نیست، بلکه به جهان غرب نیز رسیده و به زبان های انگلیسی، آلمانی و فرانسوی نیز ترجمه شده. دانشمندان آن ها نیز به مطالعه و دقت در مطالب آن پرداخته و گنجی از گنج های اندیشه و دانش را در آن یافته اند همانطوری که آن را به گونه منبع سرشاری دیده اند که تربیت و تهذیب نفوس را به وسیله فضایل اخلاقی افاضه می کند. به راستی این کتاب علاوه بر ذخایر بشری، سرمایه ای است بی پایان و هرگز نمی توان برای آن بهایی قائل شد و مشتمل است بر انواع مسائل آموزش عالی که نظیر آن ها در کتاب های دینی و اخلاقی اندک است.

6- آیت الله العظمی جعفر سبحانی: صحیفه سجّادیه دعاهای پیشوای عارفان، سرور ساجدان، زیور نیایشگران و چهارمین پیشوای شیعیان جهان حضرت زین العابدین (علیه السلام) است که به تقاضای شرایط حاکم بر جامعه آن روز، از طریق دعا و نیایش توانسته است، جوهر عرفان و توحید را در قالب دعا ریخته و وظایف مسلمانان را در شدیدترین شرایط روشن سازد. آن شیفته دعا و نیایش، از طریق دعا به ما می آموزد که چگونه با خدا راز و نیاز کنیم. به چه نحوی رفتار نمائیم و راه نیکی به پدر و مادر و فرزندان و دوستان و همسایگان چیست؟ و سلوک انسان وارسته چگونه باید باشد؟ این کتاب به راستی یک مدرسه الهی است که همه نوع آموزش های اخلاقی، اجتماعی و سیاسی در آن هست و به یک معنا مکتب نمونه تربیت است که سید ساجدان با الهام از نیاکان و الهام الهی آن را پی ریزی کرده است.

7- آیت الله محمد علی گرامی: صحیفه سجّادیه واقعاً یک صحیفه نور است که انسان را از ظلمات طبیعت و نفس نجات می بخشد و صلابت رحیل از جایگاه خاکیان برای پر کشیدن به رفیق اعلی به گوش جان می خواند. دعا هست و فقط دعا نیست، دعا بسیار مهم است و از مهم ترین راهیان وصل به کمال مطلق است و صحیفه از بهترین کت ادعیه است ... مرحوم آیت الله طالقانی (ره) هم هنگامی که با هم در اتاق زندان اوین در سال های 54-55 بودیم از برخی علمای مصر و اردن محرومیت کتاب های خودشان را با کمال تأسف نقل می نمود ... آری صحیفه فقط مجموعه دعاهای بسیار نفیس نیست، سیاست است، تربیت است، آرامش است اعتماد به نفس می آورد، آزادی از زندان نفس می آورد. ارتباط گروه ها و اقشار مردم را گوشزد

می کند.

خدمات متقابل آن ها را نسبت به هم اشاره می کند. هدف از آفرینش را اشاره دارد. نور تارک قافله انسانیت یعنی محمد و آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را نشان می دهد و آن ها را شفیع می داند و دیگران را به نزدیک شدن به انوار می طلبد و خیلی مطالب اجمالی و تفصیلی که تا به دقت خوانده نشود، معلوم نمی شود.

8- خانم پروفیسور (آنه ماری شیل) محقق و نویسنده توانای آلمانی: من خودم همواره دعاها، احادیث و اخبار اسلامی را از اصل عربی آن می خوانم. بخش کوچک از کتاب مبارک صحیفه سجّادیه را به آلمانی ترجمه و منتشر کرده ام. قریب هفت سال پیش، وقتی مشغول ترجمه دعای رویت هلال ماه مبارک رمضان و دعای وداع با آن ماه بودم، مادرم در بیمارستان بستری بود و من که به او سر می زدم، پس از آن که او به خواب می رفت، در گوشه ای از آن اتاق به کار پاکنویس کردن ترجمه ها مشغول می شدم. اتاق مادرم دو تختی بود. در تخت دیگر خانمی بسیار فاضله بستری بود که کاتولیکی مومن و راسخ العقیده و حتی متعصب بود. وقتی فهمید من دعاهای اسلامی را ترجمه می کنم دلگیر شد که مگر در مسیحیت و در کتب مقدسه خودمان کمبودی داریم که تو به ادعیه اسلامی روی آورده ای؟! وقتی کتابم چاپ شد، یک نسخه برای او فرستادم. یک ماه بعد او تلفن زد و گفت: (صمیمانه از هدیه این کتاب متشکرم، زیرا هر روز به جای دعا آن را می خوانم). بله واقعاً ترجمه ادعیه امامان معصوم مخصوصاً صحیفه حضرت زین العابدین (علیه السلام) برای بسیاری از مردم جهان غرب کارساز است.

9- آقای آندره کوفسکی دانشمند مسیحی لهستانی: من عمیقاً تحت تأثیر اندیشه های امام مسلمانان، امام سجّاد (علیه السلام) قرار گرفته ام که افکار بلند و متعالی او در صفحات صحیفه سجّادیه تبلور یافته است. مطالعه این اثر گرانبها و دقت در مضامین و معارف سرشار این کتاب به شدت روح مرا تحت تأثیر قرار داده و مجذوب خود ساخته است.

10- استاد محقق حضرت حجه الاسلام و المسلمین حاج احمد عابدی: 1- آن زمانی که یمن جنوبی (سابق) در دست کمونیست ها بود یکی از کمونیست ها در یمن جنوبی به من گفت: مثل قرآن می شود آورد، ولی مثل صحیفه سجّادیه نمی شود آورد. این خودش کمونیست بود که این جوری می گفت. نصف اول

ص: 27

حرفش را می دانیم دورغ است. مثل قرآن را نمی شود آورد، اگر می شود خود کمونیست ها می آوردند اما این یک واقعیتی را بیان می کند که یک کمونیست می گفت: نمی شود مثل صحیفه سجّادیه آورد.

2- ... یک آقا آمده یکی از دعاهای صحیفه را به زبان ایتالیایی ترجمه کرد و فرستاد به واتیکان. پاپ بخشنامه کرد به کل کلیساهای دنیا که می توانید، روز یکشنبه این دعا را به جای سرودهای مسیحیت بخوانید. خوب، دعای امام سجّاد (علیه السلام) یعنی بهترین راه معرفی اهل بیت. ما در این زمینه قدری ضعیفیم ... طلبه هایمان نمی دانند، که الان چند تا صحیفه سجّادیه داریم، که دعاهای هر کدام متفاوت است. تعداد دعاهایی امام سجّاد (علیه السلام) چند تاست؟ ...

3- کتابخانه واتیکان وقتی نسخه انگلیسی صحیفه سجّادیه را دریافت کرده بود، نامه تشکر آمیزی به مرکز نشریات معارف اسلامی در جهان ارسال داشته و در آن می نویسد: این کتاب حاوی مضامین عالی عرفانی است، لذا آن را در بهترین جایگاه کتابخانه جهت استفاده محققان قرار داده ایم (1).

ص: 28

1- آشنایی با صحیفه سجّادیه با اندکی تخلص

از (این شهر آشوب) نقد شده: در بصره نزد دانشمندان زبان آوری از فصاحت صحیفه سجّادیه سخن به میان آمد، او گفت: از من فرا گیرید تا بر شما مانند آن را املاء کنم (بنویسم) و قلم به دست گرفت و سر به زیر افکند، پس سر بلند نکرد تا مرد. (1)

کشف جدید علمی

در دعای 27 صحیفه سجّادیه (دعای درباره مرزداران) پیرامون نفرین بر دشمنان اسلام چنین آمده است: (خدا آب هایشان را به وبا و خوراکشان را به امراض بیامیز). در این فراز از دعا امام سجّاد (علیه السلام) به یک حقیقت علمی اشاره کرده است که در قرن های اخیر کشف شده و آن میکروب وبا معروف به لکرا است که تنها از طریق آب خوردن منتقل می شود. البته آب به میکروب وبا آلوده می شود و هرکس از این آب بنوشد، مبتلا می شود. همچنان که همین میکروب وبا، به خوراکی ها منتقل می شود. سپس به طور کلی این بیماری خطرناک از راه آب و غذا وارد بدن می شود. برآستی این مسائل از معجزات علمی آن امام همام محسوب می گردد و دلیل بر حقانیت مکتب خونین تشیع علوی می باشد. (2)

ص: 29

1- دانستی های صحیفه سجّادیه

2- آشنایی با صحیفه سجّادیه

فصل نهم: گزیده ای از شرح ها و ترجمه های صحیفه سجّادیه

شروح و ترجمه های صحیفه سجّادیه بسیار فراوان است. علمای شیعه بر شرح و ترجمه این کتاب شریف اهتمام فراوانی داشته اند. متأسفانه بسیاری از آن شروح هنوز به صورت نسخه های محدود خطی در گوشه ای از گنجینه های شخصی و عمومی انزوا گردیده اند، که جای آن دارد در احیای این آثار اهتمام بیش تری صورت گیرد. احیای آن شروح می تواند در زمینه برداشت از صحیفه و زنده نگه داشتن این کتاب مقدس اثر آفرین باشد.

الف: شرح ها

1- شرح صحیفه بلاغی نجفی: شیخ حسن بن شیخ عباس بن محمد علی بلاغی نجفی صاحب تنقیح المقال فی علم الرجال، آغاز تألیف 1105 هجری قمری. (1)

2- شرح صحیفه روغنی: ملا محمد صالح بن محمد باقر روغنی قزوینی که به صورت فارسی در سال 1073 هجری قمری تألیف نموده است. (2)

3- شرح صحیف لاهیجی: قطب الدین محمد بن شیخ علی شریف لاهیجی دیلمی صاحب (محبوب القلوب). (3)

4- شرح صحیفه صوفی: از محمد تقی بن مظفر صوفی قزوینی از علمای قرن 11 هجری. (4)

ص: 30

1- ریحانه الادب

2- فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد 13

3- همان جلد 13

4- همان جلد 25

- 5- شرح صحیفه رازی: تألیف ملا محمد سلیم رازی، از علمای قرن 11 هجری این شرح به صورت مزجی مختصری است که بیشتر جنبه ترجمه و بیان شرح الفاظ را دارد. (1)
- 6- شرح صحیفه نائینی اصفهانی: محمد بن محمد باقر حسینی اصفهانی یا مختاری سبزواری، از علمای قرن 11 هجری او تعلیقاتی بر شرح صحیفه سجّادیه سید علی خان مدنی نگاشته اند. (2)
- 7- شرح صحیفه مجلسی: تألیف علامه مجلسی موسوم به (الفرائد الطریقه فی شرح الصفحه) این شرح کوتاه که به شرح برخی از موارد مهم صحیفه پرداخته است ترکیب 5000 سطر می باشد. نسخه ای از آن پیش مرحوم شیخ علی اکبر نهاوندی در خراسان بوده است. (3)
- 8- شرح صحیفه سجّادیه صنعانی: سید محمد بن زید حسنی صنعانی، از علمای زیدیه قرن 12 هجری. (4)
- 9- شرح صحیفه مشهدی قمی: از علمای قرن 12 هجری. (5)
- 10- شرح صحیفه مفصل: از مؤلف نامعلوم از علمای قرن 12 هجری معاصر مجلسی. (6)
- 11- شرح صحیفه مرعشی: از میرزا نصرالدین بن جمال الدین مرعشی، شرح مزجی بسیار مهم و مفصلی است. (7)
- 12- شرح صحیفه نصرالدین مرعشی: سید قوام الدین بن سید نصرالدین مرعشی، از علمای قرن 12 هجری. (8)
- 13- شرح صحیفه حسینی: تألیف سید اجل میرزا محمد باقر حسینی فارسی شیرازی معروف به (ملا باشی)، صاحب بحرالجواهر الخاقانی که جهت فتحعلی شاه قاجار تألیف نموده است. آن چنان که صاحب الذریعه استظهار نموده است. (9)

ص: 31

-
- 1- فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد 6
 2- ریحانه الادب جلد 1
 3- فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد 14
 4- مولفات الزیدیه جلد 2
 5- فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد 11
 6- همان جلد 9
 7- فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد 1
 8- همان جلد 1
 9- الذریعه الی تصانیف شیعه جلد 13

14- شرح صحیفه تنکابنی: سلیمان بن محمد گیلانی. این شرح بسیار مختصری است از صحیفه با عناوین اشراق و در آغاز مختصری در آداب و اهمیت دعا بحث می کند. (1)

15- شرح لغات صحیفه سجّادیه: محمد باقر بن محمد شفیع حسینی منجم (شرح واژه های صحیفه سجّادیه) از علمای قرن 12 هجری. (2)

16- شرح ملحقات صحیفه: علامه سید نعمت الله جزایری، از علمای قرن 12 هجری. (3)

17- شرح دعای مکارم اخلاق: آیت الله شید روح الله خاتمی از علمای معاصر. (4)

18- شرح دعای مکارم اخلاق: آیت الله محمد تقی فلسفی در 3 جلد، از علمای معاصر. (5)

ب: ترجمه ها

ترجمه صحیفه سجّادیه: ملا محمد هادی بن محمد صالح مازندرانی. (6)

ترجمه ملحقات صحیفه سجّادیه: علامه میر محمد حسین بن میر محمد صالح حسینی خاتون آبادی اصفهانی. (7)

ترجمه صحیفه سجّادیه: علامه جمال الدین محمد بن آقا حسین معروف به جمال المحققین. (8)

ترجمه صحیفه کامله سجّادیه: آیت الله محسن غروی. (9)

ص: 32

1- فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد 4

2- الذریعه الی تصانیف شیعه جلد 7

3- همان جلد 14

4- کتابنامه صحیفه سجّادیه

5- کتابنامه صحیفه سجّادیه

6- طبقات اعلام الشیعه

7- فهرست آستان قدس رضوی ج 15

8- الذریعه الی تصانیف شیعه ج 13

9- کتاب صحیفه سجّادیه

فصل دهم: شناخت اجمالی محتوای صحیفه سجّادیه

القاب صحیفه سجّادیه: زبور آل محمّد (صلی الله علیه و آله و سلم)، انجیل اهل البیت (علیه السلام)، اخت القرآن (خواهر قرآن) و صحیفه کامله. (1)

تعداد دعاهاى صحیفه 54 دعا است.

دعای اول آن دربارهٔ حمد و ستایش پروردگار و دعای آخر آن دربارهٔ دور گردانیدن از غم و اندوه هاست.

طولانی ترین دعا، دعای چهل و هفتم مربوط به روز عرفه (9 ذی الحجّه) و کوتاه ترین دعا، دعای هجدهم است که جهت رفع گرفتاری و روا شدن حاجات خوانده می شود.

تعداد آیات شریفی که از قرآن مجید در صحیفه سجّادیه آمده، 22 آیه از 16 سوره می باشد.

سوره هایی که آیاتی از آن ها در صحیفه آمده عبارتند از: انبیاء دخان، نجم، فرقان، تحریم، رعد، حاقّه، حشر، فاطر، ذاریات، بقره مومنون، انعام، ابراهیم، مومن و زمر.

دعایی که بیشترین آیات قرآن مجید در آن آمده، دعای چهل و پنجم است که مربوط به وداع با ماه مبارک رمضان است.

اصول اعتقادات در صحیفه سجّادیه عبارتند از: خداشناسی، عدل، نبوت، امامت و معاد

احکام و فروع دین به نماز، روزه، زکات، جهاد، حجّ، امر به معروف و نهی از منکر در صحیفه اشاره شده است.

ص: 33

- فرستگانی که نامشان در صحیفه آمده، عبارتند از: اسرافیل، میکائیل، جبرئیل، رومان فتان القبور، رضوان، مالک، نکیر و منکر
- پیامبرانی که نامشان در صحیفه آمده است عبارتند از: حضرت آدم (علیه السلام)، حضرت ابراهیم (علیه السلام) و حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم).
- از جنگ های زمان پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)، به غزوه بدر و فتح مکه اشاره شده است.
- از اعیاد اسلامی در صحیفه، عید فطر و عید قربان آمده است.
- مناسبت هایی که در صحیفه به آن اشاره شده عبارتند از: حج تمتع، حج عمره، جمعه، ماه مبارک رمضان، ليله القدر، عید فطر، عید قربان، روز عرفه، هجرت پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)، غزوه بدر و فتح مکه.
- بیش ترین آیات قرآن مجید در صحیفه، مربوط به سوره بقره می باشد.
- دعائی که بیشترین نام های خدا در آن است، دعای چهل و هفتم مربوط به روز عرفه (9 ذی الحجه) می باشد.
- در صحیفه 59 نام از نام های زیبای خدا آمده است.
- در چهل و شش دعا ذکر شریف صلوات آمده است.
- 1195 مرتبه ذکر شریف صلوات در صحیفه آمده است.
- عبادت هایی که در صحیفه آمده است عبارتند از: نماز، روزه، حج تمتع، حج عمره، نماز جمعه، زیارت قبر پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و ائمه اطهار (علیه السلام).
- مظاهر طبیعت و آفرینش که در صحیفه بدان اشاره شده است عبارتند از: ماه، کوه ها، گیاهان و میوه ها، آسمان ها و زمین، شیر باران، ابر، رعد و برق، باغ و بیابان. (1)

ص: 34

فصل یازدهم: تعداد صلوات ها در دعاهای صحیفه سجادیه

عکس

□

ص: 35

تعداد صلوات ها در صحیفه سجّادیه (1)

ص: 36

1- دانستی های صحیفه سجّادیه

فصل دوازدهم: آیاتی از قرآن کریم که در صحیفه سجّادیه آمده است

دعای اول

سوره مبارکه نجم آیه 31: (تا کسانی را که با کردارشان بد کرده و آنان را که با رفتار شایسته نیکویی نموده اند جزا دهد).

سوره مبارکه فرقان آیه 44: (ایشان (ناسپاسان) جز مانند چهار پایان نیستند بلکه گمراه ترند).

سوره مبارکه دخان آیه 41: (روزی که دوستی از دوستی چیزی (عذاب و کیفری) را دفع نکند و ایشان کمک نمی شوند).

سوره مبارکه انبیاء آیه 23: (از او پرسند آنچه را که به جا می آورد و از (گفتار و کردار) دیگران باز پرسند).

دعای سوم

سوره مبارکه تحریم آیه 6: (در اجرای فرمان او (خداوند) نافرمانی نمی کنند و آنچه به آن مأمورند انجام می دهند).

سوره مبارکه رعد آیه 24: (سلام بر شما باد به آنچه (به جا آوردن طاعات و دوری از گناهان) که شکیبایی نمودید پس نیکو سرانجامی

است سرای آخرت شما).

ص: 37

سوره مبارکه حاقّه آیات 30 و 31: (او را بگیرد و در غل کشیده و به دوزخ اندازد).

دعای چهارم

سوره مبارکه حشر بخشی از آیه 10: (پروردگارا بر ما و برادران دینی مان که در ایمان پیش از ما شتافتند ببخش).

در صحیفه سجاده آیاتی از قرآن کریم آمده که در این فصل به نام سوره ها و دعاهایی که این آیات در آن ها ذکر شده اشاره می شود.

دعای بیست و نهم

سوره مبارکه فاطر بخشی از آیه 29: ((و در دوستی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)) تجارتی را آرزو داشته که هرگز کسادی در آن راه نیابد.))

سوره مبارکه ذاریات آیه 23: (و اسباب روزی شما و آنچه به آن وعده داده می شوید در آسمان است).

سوره مبارکه ذاریات آیه 23: (پس به پروردگار آسمان و زمین سوگند که هرآینه (این وعده رزق مقدر) به مانند تلکفی که باید یکدیگر می کنید حق و درست است مانند آن که شما سخن می گوید).

دعای چهل و چهارم

سوره مبارکه بقره بخشی از آیه 185 (ما رمضان ... ماهی که قرآن در آن نازل گردیده (و قرآن) برای مردم راهنما و نشانه های آشکار و هدایت و جدا کننده حق و باطل است).

سوره مبارکه مومنون آیه 60: (کسانی که (صدقات) را می دهند و در حالی می دهند که قلب هایشان از (اندیشه) بازگشت به سوی خدا ترسان است).

دعای چهل و پنجم

سوره مبارکه تحریم آیه 8: (به سوی خدا توبه کنید، توبه خالص و پاکیزه و امیدوار باشید که پروردگارتان گناهانتان را می پوشاند و شما را به بهشت ها و باغ هایی که جوی ها از زیر آن روان است در آورد و آن روزی

است که خدا پیامبر و آنان را که به او ایمان آورده اند خوار نمی گرداند، نور ایشان پیش روی آن ها و از سمت راستشان می رود، می گویند پروردگارا نور ما را کامل گردان و ما را بیمارز زیرا تو بر هر چیز توانایی.

سوره مبارکه انعام آیه 160: (هر که کار نیکو به جا آورد مزد او ده برابر خواهد بود، و هر که کار بد کند جز مانند کار بدش کیفر داده نمی شود.)

سوره مبارکه بقره آیه 261: (مثل کسانی که اموالشان را در راه خدا انفاق می کنند مانند دانه ایست که هفت خوشه رویانیده که در هر خوشه صد دانه باشد (یک دانه هفتصد دانه) و خدا برای هر که بخواد چندین برابر می گرداند.)

سوره مبارکه بقره آیه 245: (کیست آن که به (بندگان) خدا وام نیکو دهد، که خدا آن را برایش چندین برابر کند.)

سوره مبارکه بقره آیه 152: (مرا یاد کنید تا شما را یاد کنم و مرا سپاسگزارید و ناسپاسی ننمایید.)

سوره مبارکه ابراهیم آیه 7: (اگر مرا شکر کنید شما را فزونی دهم و اگر ناسپاسی کنید همانا کیفر من سخت است.)

سوره مبارکه مومن آیه 60: (مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم براستی کسانی که از عبادت و بندگی من کبر و سرکشی می نمایند به زودی با ذلت و خواری به دوزخ در آیند.)

دعای پنجاهم

سوره مبارکه زمر آیه 53: (ای بندگان من که بر نفس های خود اسراف کرده و از حد تجاوز نموده اید از رحمت و بخشش مأیوس نشوید براستی که خداوند همه گناهان را می آمرزد.)⁽¹⁾

ص: 39

فصل سیزدهم: اصول دین در صحیفه سجادیه

توحید

(خدا پرستی)

« خدایا مرا از اهل توحید و یکتا پرستی و اهل ایمان و گروندگان به خود قرار ده. (دعای 48)

(مبارزه با شرک)

« بار خدایا... پس خشم را بر مشرکین بگردان و آسیای عذابت را بر آنانکه غیر تو را می پرستند به گردش در آور. (دعای 36)

(ذات و صفات الهی)

« (سپاس خدایی که) دیده های بینندگان از دیدنش ناتوانند و اندیشه های وصف کنندگان از عهده وصفش برنیایند. (دعای 1)

(تسبیح و تقدیس خدا)

« ... و به نام بزرگت که پیامبرت را فرمان دادی تا تو را به آن نام تسبیح کند (دعای 52)

(اسماء حسنی)

ص: 40

ای کسی که برای اوست نام های نیکو (دعای 51)

(حب و دوستی خدا)

خدا در راه محبت خود (موجودات را) برانگیخت (دعای 1)

(توکل بر خدا)

(و از تو می خواهم) توکل و اعتمادی را که مومنین بر تو دارند (دعای 54)

عدل الهی

بار الها ... بخششت از روی تفصیل و عقوبت عین عدالت و مقدراتت به سود ماست ... اگر عطا کنی آن را به منت آلوده نسازی و اگر منع کنی از روی ستم گری نیست. (دعای 54)

(تسبیح الهی)

بار الها و حاملان عرشت که از تسبیح توست نمی شوند ... درود فرست. (دعای 3)

(صفت قادر)

بار الها مرا مکلف به تکلیفی ساخته ای که خودت از من به آن کار توانا تری. (دعای 22)

نبوت

(وحی)

بار الها پس درود فرست بر محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) که امین وحی تو و بزرگوارتر از تمام خلق تو و بنده پسندیده در میان عباد توست. (دعای 3)

(رسالت)

بار الها بر محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) بنده و پیامبر درود فرست همچنان که پیام تو را رساند و فرمانت را آشکار ساخت و خیرخواه بندگان بود. (دعای 42)

(اصحاب پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم))

بار الها و به خصوص اصحاب محمّد (صلی الله علیه و آله و سلم) آنان که شرط مصاحبت او را به خوبی پاس داشتند و آنان که در یاری آن حضرت به سعی نیکو برخاستند و حضرتش را یاری دادند و برای قرار دادنش به صحنه قدرت شتافتند و برای دعوتش بر یکدیگر سبقت گرفتند. (دعای 4)

معاد

(دنیا و آخرت)

بار الها تو آنچه دنیا و آخرت را اصلاح کند می دانی پس به حوائج ما به دیده رحمت بنگر. (دعای 22)

(قبر)

(خدایا) و قبرها را پس از مفارقت و جدایی از دنیا برای ما بهترین منزل ها قرار بده. (دعای 42)

(قیامت)

(خدایا) و قرآن را برای ما سبب رهایی (از عذاب و کیفر) در عرصه قیامت قرار بده. (دعای 42)(1)

ص: 42

فصل چهاردهم: فروع دین در صحیفه سجّادیه

در صحیفه سجّادیه همان گونه که به اصول دین اشاره شده فروع دین هم آمده است.

نماز

" و ما را در آن (ماه رمضان) بر اوقات نماز های پنجگانه با حدود و احکامش که مقرر نموده ای آگاه فرما (دعای 44)

روزه

" خدایا ... و ما را در روزش (روز ماه رمضان) به روزه داشتن آن یاری فرما (دعای 44)

حج

" خدایا بر من به (توفیق) انجام حج (تمتع) و عمره منت گزار (دعای 23)

زکات

" (خدایا) به ما توفیق ده که اموالمان را از مظالم و آنچه از راه ظلم و ستم به دست آمده خالص و آراسته نماییم و آن ها را با بیرون کردن زکات ها پاک کنیم (دعای 44)

ص: 43

"... و خاطرشان را از جنگ با دشمن برای بندگی خودت ... آسوده کن (دعای 27)

امر به معروف و نهی از منکر

" و ما را در این روزمان و در این شب مان و در تمام ایام مان برای انجام خیر ... و امر به معروف و نهی از منکر و پاسداری اسلام ... موفق

بدار (دعای 6)(1)

منابع و مأخذ

قرآن مجید

صحیفه کامله سجّادیه، ترجمه: حسین انصاریان

اصول کافی جلد 2، ثقت الاسلام شیخ کلینی

اعلام دین فی صفات المومنین، جلد 1، حسن بن ابوالحسن دیلمی

مواهب الرّحمن فی تفسیر القرآن جلد 3، آیت الله العظمی سید عبدالعلی موسوی سبزواری

دانستنی های صحیفه سجّادیه، مصطفی اسرار

ویژگی های صحیفه سجّادیه، سید احمد میر عبادی

بررسی اسناد و شروح صحیفه سجّادیه، سیّد حسین تقوی

سیمای صحیفه سجّادیه، سیّد سجّاد احمدی

امام شناسی جلد 14، محمد حسین حسینی تهرانی

آشنایی با صحیفه سجّادیه، احمد باقریان

ریحانه الادب جلد 1، محمد علی مدرسی تبریزی

مؤلفات الزیدیه جلد 2، سیّد احمد حسینی اشکوری

اسرار خاموشان جلد 1، محمد تقی خلجی

مقدمه ای بر کتاب ادعیه الامام زین العابدین (علیه السلام) جلد 1، محمد جواد قیومی اصفهانی

صحیفه سجّادیه به روایت ابن شکیب، سید احمد سجّادی

کتابنامه صحیفه سجّادیه، حسین درگاهی

نسخه های خطی، شروح و ترجمه های صحیفه سجّادیه، سید محمد حسین حکیم

بایسته های صحیفه سجّادیه، سید احمد سجّادی

هدایتگران راه نور، سید محمد تقی مدرسی

طوبای صحیفه، احمد بهشتی

سلوة الحزین، قطب الدین بن سعید بن هبت الله راوندی

اختیار المصباح، سید علی بن حسین

اقبال و جمال الاسبوع و فتح الابواب، سید رضی الدین علی بن طاووس

زوائد الفوائد، ابوالقاسم علی بن رضی الدین

البلد الامین، ابراهیم بن علی کفعمی

رجال نجاشی، ابو العباس نجاشی

فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی جلد های 1 تا 25، آیت الله سید محمود مرعشی نجفی

فهرست آستان قدس رضوی جلد 15، براتعلی غلامی مقدم

الذریعه الی تصانیف شیعه جلد های 7 تا 15، شیخ محمد محسن آقا بزرگ تهرانی

طبقات اعلام شیعه، شیخ محمد محسن آقا بزرگ تهرانی

مقدمه ای بر کتاب صحیفه سجّادیه، ترجمه جواد فاضل

تراجم الرجال جلد 2، احمد حسینی اشکوری

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگویم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبا ده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

